2011-ci ilin yanvar-sentyabr ayları üçün Azərbaycan Respublikasının

T Ə D İ Y Ə B A L A N S I [1]

Əvvəlki illərdə olduğu kimi 2011-ci ilin yanvar-sentyabr aylarında da xarici iqtisadi əməliyyatlar neft-qaz sektoru üzrə müsbət saldoya, qeyri-neft sektoru üzrə isə mənfi saldoya malik olmuşdur.

Neft-qaz sektoru üzrə ümumi daxilolmalar əsasən neftin və təbii qazın ixracı və bu sektora cəlb edilən xarici kapitalın hesabına formalaşır. Bu sektor üzrə ödənişlər isə mənfəətin və investisiyaların repatriasiyasını, avadanlıqların və xidmətlərin idxalını əks etdirir. 2011-ci ilin yanvar-sentyabr aylarında neft-qaz sektoru üzrə yaranmış ümumi müsbət saldo 20.4 mlrd. $ olmuşdur.

Tədiyə balansının əsas göstəriciləri

Mln. $

	2010-cu il, 9 ay	2011-ci il, 9 ay
I.Cari əməliyyatlar hesabının saldosu	***11977.1***	***14424.0***
Xarici ticarət balansı	15417.7	19604.2
Xidmətlər balansı	-1152.0	-2008.7
Gəlirlər balansı	-2685.6	-3703.4
-İnvestisiya gəlirlərinin repatriasiyası	-2216.1	-3533.6
Cari transfertlər balansı	397.0	531.9
II.Kapitalın və maliyyənin hərəkəti hesabının saldosu	***-3673.0***	***-3990.6***
Birbaşa investisiyalar	325.8	638.4
- Azərbaycana cəlb olunmuş	2271.9	3108.3
- Xaricə yönəldilmiş	-170.4	-346.3
- İnvestisiyaların repatriasiyası	-1775.7	-2123.6
Kreditlər və digər investisiyalar	-3998.8	-4649.0
Neft bonusu		20.0
III.Tədiyə balansının ümumi saldosu (Ölkənin ehtiyat aktivlərinin dəyişməsi)	***8304.1***	***10433.4***

Cari əməliyyatlar hesabı

2011-ci ilin yanvar-sentyabr aylarında cari əməliyyatlar hesabında 14.4 mlrd. $ məbləğində profisit yaranmış, o cümlədən neft-qaz sektoru üzrə cari hesabın profisiti 20.2 mlrd. $ məbləğində olmuşdur. Neft-qaz sektorunun profisiti qeyri-neft sektoru üzrə cari hesabın 5.8 mlrd. $ məbləğində kəsirini tam örtmüşdür.

1 Tədiyə balansının metodoloji tərtibatı ilə bağlı http://cbar.az/assets/1186/final_metod.pdf ***səhifəsinə müraciət edilə bilər.***

Mln. $

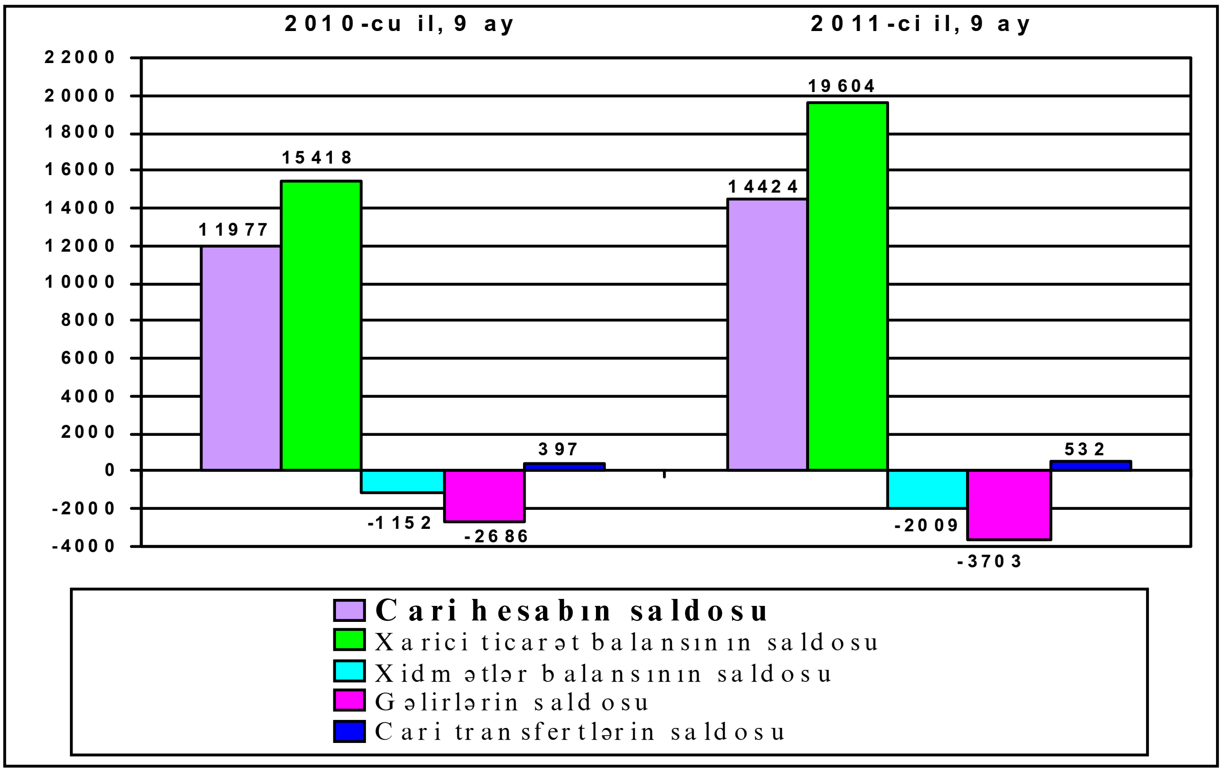

Xarici ticarət balansı

Xarici ticarət dövriyyəsi 34.1 mlrd. $ təşkil etmiş və *xarici ticarət balansı 19.6 mlrd. $ məbləğində müsbət saldo ilə nəticələnmişdir.*

2011-ci ilin yanvar-sentyabr aylarında Azərbaycanın dünyanın 148-dək dövləti ilə ticarət əlaqələri olmuşdur. Xarici ticarətin 13%-i MDB üzvü olan dövlətlərin, 87%-i isə digər xarici dövlətlərin payına düşür. Dövlətimizin İtaliya, Fransa, ABŞ, Birləşmiş Krallıq, Rusiya, Türkiyə, Ukrayna, Yaponiya, Almaniya və İndoneziya ilə daha intensiv ticarət əlaqələri olmuşdur. (Ümumi ticarətdə bu ölkələrin payı 74.3% təşkil etmişdir).

2011-ci ilin yanvar-sentyabr aylarında xarici ticarət üzrə əsas tərəf müqabilləri

(Mln. $)

	Əmtəə dövriyyəsi	*İxrac*	*İdxal*	*Saldo*
Italiya	*7232*	*7063*	*169*	*+6894*
Fransa	*3463*	*2995*	*468*	*+2527*
ABŞ	*3147*	*2778*	*369*	*+2409*
B.Krallıq	*2893*	*2605*	*288*	*+2317*
Rusiya Federasiyası	*2188*	*960*	*1228*	*-268*
Türkiyə	*2107*	*1250*	*857*	*+393*
Ukrayna	*1267*	*899*	*368*	*+531*
Yaponiya	*1240*	*1081*	*159*	*+922*
Almaniya	*947*	*158*	*789*	*-631*
İndoneziya	*815*	*804*	*11*	*+793*
Başqaları	*8761*	*6239*	*2522*	*+3717*
Cəmi	***34060***	***26832***	***7228***	***+19604***
O cümlədən:				
MDB dövlətləri	***4425***	***2577***	***1848***	***+729***
Digər dövlətlər	***29635***	***24255***	***5380***	***+18875***

Əmtəə ixracı. Hesabat dövründə əmtəə ixracı 26.8 mlrd. $ təşkil etmişdir. İxrac olunmuş malların strukturunda neft-qaz məhsullarının payı 95.8% olmuşdur.

Xarici dövlətlərə 24.7 mlrd. $ neft məhsulları ixrac olunmuş, ixrac olunmuş neft məhsullarının 1.3 mlrd. $-ı neft emalı məhsullarının, 23.4 mlrd. $-ı isə xam neftin ixracının payına düşür.

İxrac olunmuş xam neftin 22.3 mlrd. $-ı Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (ABƏŞ) tərəfindən hasil olunmuş neftin ümumi dəyəridir. İxrac olunmuş ümumi xam neftin 1.1 mlrd. $-ı isə digər müəssisələr tərəfindən xaricə göndərilmişdir ki, bunun da 71.6 mln.$ Şahdəniz yatağından hasil edilmiş kondensatın, 1055.4 mln. $ isə ARDNŞ-nin payına düşür.

2011-ci ilin yanvar-sentyabr aylarında ölkənin **qeyri neft-qaz** ixracı ötən ilin müvafiq dövrünə nisbətən 14.8% artaraq 1118.7 mln.$ təşkil etmişdir.

İxracın strukturu

	2010-cu il, 9 ay		2011-ci il, 9 ay	
	Məbləğ, mln.$	Xüsusi çəkisi, %-lə	Məbləğ, mln.$	Xüsusi çəkisi, %-lə
İxrac - cəmi	**20080.2**	**100.0**	**26831.9**	**100.0**
o cümlədən:				
1.Yanacaq-xammal məhsulları	19301.1	96.1	26139.7	97.4
- neft-qaz məhsulları	19105.6	95.1	25713.2	95.8
- digər xammal	195.5	1.0	426.5	1.6
2.Maşın və avadanlıq	287.2	1.4	132.1	0.5
3.İstehlak malları	479.3	2.4	530.9	2.0
4.Digər mallar	12.6	0.1	29.2	0.1

Əmtəə idxalı. Hesabat dövründə əmtəə idxalı 7.2 mlrd. $ təşkil etmişdir. İstehlak mallarının idxalının ümumi dəyəri isə 2752.2 mln. $ olmuş, bunun da 909.1 mln. $-ı ərzaq məhsullarının payına düşür.

İdxalın strukturu

	2010-cu il, 9 ay		2011-ci il, 9 ay	
	Məbləğ, mln.$	Xüsusi çəkisi, %-lə	Məbləğ, mln.$	Xüsusi çəkisi, %-lə
İdxal-cəmi	**4662.5**	**100.0**	**7227.7**	**100.0**
cümlədən:				
1.İstehlak malları	2105.2	45.2	2752.2	38.1
- ərzaq məhsulları	727.2	15.6	909.1	12.6
- digərləri	1378.0	29.6	1843.1	25.5
2.İnvestisiya yönümlü mallar	477.3	10.3	608.8	8.4
- beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları	371.4	8.0	536.2	7.4
- digərləri	105.9	2.3	72.6	1.0
3. Digər mallar	2080.0	44.5	3866.7	53.5

İdxalın strukturunda xarici investisiyalar hesabına gətirilmiş maşın-avadanlıqların və malların xüsusi çəkisi 8.4% təşkil edərək 608.8 mln. $ olmuşdur. Bunun 88.1%-ni

beynəlxalq neft-qaz kontraktları çərçivəsində istifadə olunmuş investisiyalar hesabına idxal edilmiş mallar təşkil edir. Bundan başqa ölkəyə ümumi məbləği 3866.7 mln. $ olan istehsal təyinatlı maşın-avadanlıq, kimya, qara və əlvan metal məhsulları da gətirilmişdir.

Xidmətlər balansı

2011-ci ilin yanvar-sentyabr aylarında xarici dövlətlərlə Azərbaycanın iqtisadi əlaqələrində qarşılıqlı xidmətlər əsas yerlərdən birini tutmuş və bu xidmətlərin ümumi həcmi 5799.6 mln. $ təşkil etmişdir. Bunun 3904.2 mln. $-ı qeyri-rezidentlər tərəfindən Azərbaycanın rezidentlərinə, 1895.4 mln. $ isə Azərbaycan rezidentlərinin xarici ölkələrin rezidentlərinə göstərilən xidmətlərdir.

Qarşılıqlı xidmətlər dövriyyəsinin 21.2%-i nəqliyyat xidmətləri üzrə aparılan əməliyyatların payına düşür. Ümumi dəyəri 1231.2 mln. $ olan nəqliyyat xidmətlərinin 53.2%-i Azərbaycan rezidentlərinin xarici dövlətlərin nəqliyyat sistemlərindən istifadə etmələri ilə əlaqədardır.

Azərbaycanın rezidentlərinin qeyri-rezidentlərə göstərdikləri nəqliyyat xidmətlərinin ümumi dəyəri isə 576.7 mln. $ təşkil etmişdir.

Hesabat dövründə xarici ölkə vətəndaşlarına turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri 832.8 mln. $ məbləğində qiymətləndirilmişdir. Bunun 32.6%-i qeyri-rezidentlərin Azərbaycana işgüzar səfərləri ilə bağlıdır.

Öz növbəsində xarici ölkələr tərəfindən Azərbaycan rezidentlərinə turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri əvvəlki ilin müvafiq dövrünə nisbətən 2.2 dəfə artaraq 1151.3 mln. $ məbləğində olmuşdur. Bunun 62.9%-i Azərbaycan vətəndaşlarının şəxsi səfərləri ilə bağlı xarici ölkələrdə olarkən sərf etdikləri vəsaitlərin (məkik idxal üçün vəsaitlər istisna olmaqla) payına düşür.

Ümumiyyətlə, qarşılıqlı xidmətlərin ölkənin xarici dövlətlər ilə əmtəə və xidmətlər üzrə ümumi idxal-ixrac dövriyyəsində xüsusi çəkisi 14.5% təşkil etmişdir.

Gəlirlər balansı

Hesabat dövründə gəlirlər üzrə daxilolmaların və ödənişlərin ümumi dövriyyəsi 5028.2 mln. $-a çatmışdır. Bunun 86.8%-ni (4365.8 mln. $) Azərbaycandan ödənişlər təşkil edir. Bu məbləğin isə əsas hissəsini (3558.6 mln. $) beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları üzrə xarici investorların payına düşən gəlirlərin repatriasiyası (əsasən xam neft şəklində), qeyri-rezidentlərə ödənilmiş əmək haqları (102.6 mln. $) və xarici kreditlərdən istifadəyə görə ödənilən faizlər (157.4 mln. $) təşkil edir.

Cari transfertlər balansı

Cari transfertlər üzrə xarici ölkələrlə aparılan əməliyyatların ümumi dəyəri 2257.5 mln. $ məbləğində qiymətləndirilmişdir. Bu məbləğin 61.8%-ni ölkəyə daxilolmalar təşkil edir.

Cari transfertlər üzrə ümumi daxilolmaların 95%-ni xarici ölkələrdən fiziki şəxslərin pul baratları, 1.5%-ni ölkəyə gətirilən humanitar idxal mallarının dəyəri, 3.5%-ni isə digər daxilolmalar təşkil edir.

Bütövlükdə, cari transfertlər üzrə əməliyyatların müsbət saldosu 531.9 mln. $ təşkil etmişdir.

Kapitalın və maliyyənin hərəkəti

2011-ci ilin yanvar-sentyabr aylarında xaricdən cəlb olunmuş kapitalın ümumi həcmi 5.8 mlrd. $ təşkil etmişdir. Bu göstərici əsasən ölkəyə cəlb olunmuş birbaşa investisiyaların və xarici kreditlərin hesabına formalaşmışdır.

Cəlb olunmuş xarici kapitalın strukturu

	2010-cu il, 9 ay		2011-ci il, 9 ay	
	Mln. $-la	Xüsusi çəkisi, %-lə	Mln. $-la	Xüsusi çəkisi, %-lə
Birbaşa investisiyalar	**2271.9**	**39.9**	**3108.3**	**53.5**
- neft–qaz sektoru	1754.7	30.8	2422.3	41.7
- digər sektorlar	517.2	9.1	686.0	11.8
Kreditlər və digər investisiyalar	**3416.2**	**60.1**	**2683.2**	**46.2**
- dövlət təminatlı kreditlər	499.1	8.8	744.4	12.8
- dövlət təminatı olmayan kreditlər	1887.6	33.2	1501.1	25.8
- neft–qaz sektoru	358.4	6.3	405.2	7.0
- banklar	1336.2	23.5	623.9	10.7
- digərləri	193.0	3.4	472.0	8.1
- digər investisiyalar	1029.5	18.1	437.7	7.6
Neft bonusu	**-**	**-**	**20.0**	**0.3**
C Ə M İ	**5688.1**	**100.0**	**5811.5**	**100.0**

Birbaşa investisiyalar

Birbaşa investisiyalar formasında xaricdən cəlb olunmuş sərmayələrin ümumi məbləği 3.1 mlrd. $ olmuşdur. Bu investisiyaların strukturunda neft-qaz sektorunun xüsusi çəkisi 77.9% təşkil etmişdir. Cəlb olunmuş sərmayələr iri neft-qaz layihələrinin, əsasən BP Eksploreyşn (Şah Dəniz) Ltd. layihəsi və Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin Azəri-Çıraq-Günəşli yatağında görülən işlərin maliyyələşdirilməsi ilə əlaqədar ölkə iqtisadiyyatında istifadə olunmuşdur.

Qiymətləndirmələrə görə qeyri-neft sektoruna cəlb olunmuş birbaşa investisiyaların ümumi məbləği 686.0 mln. $ olmuşdur. Bu da ölkəyə cəlb olunmuş birbaşa xarici investisiyaların ümumi həcminin 22.1%-ni təşkil etmişdir.

Kreditlər və digər investisiyalar

Hesabat dövründə kreditlər və digər investisiyalar formasında cəlb olunmuş sərmayələrin xüsusi çəkisi xarici kapitalın strukturunda 46.2% (2683.2 mln. $) təşkil etmişdir. Bu məbləğ əsasən birbaşa dövlət və dövlət təminatlı, neft-qaz sektoru və banklar tərəfindən cəlb edilmiş kreditlər hesabına formalaşmışdır. Kreditlərin 33.1%-i

(744.4 mln. $) birbaşa dövlət və dövlət təminatı əsasında cəlb olunmuş kreditlər (beynəlxalq maliyyə və digər təşkilatlar tərəfindən ayrılmış kreditlər), 66.8%-i (1501.1 mln. $) isə dövlət təminatı olmayan kreditlərdir ki, bunun da 623.9 mln. $-ı banklar, 405.2 mln. $-ı neft-qaz sektoru, 472.0 mln. $-ı isə digər müəssisələr və firmalar tərəfindən cəlb olunmuşdur.

Əvvəlki dövrlərdə cəlb olunmuş kreditlər üzrə 1512.6 mln. $ geri qaytarılmışdır. Qaytarılmış kreditlərin 48%-i (726.0 mln. $) bank sisteminin, 12%-i (180.7 mln. $) dövlət və dövlət təminatı əsasında cəlb olunmuş kreditlərin, 19.5%-i (295.5 mln. $) neft-qaz sektorunun, 20.5%-i (310.4 mln. $) isə digər müəssisələr və firmaların payına düşür.

Ehtiyat aktivləri

Hesabat dövründə ölkənin ehtiyat aktivləri 10433 mln. $ məbləğində artmışdır.